

MIRNA - IME PESNIŠKEGA ZVENA IN POMENA

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-1

MIRNA - ime pesniškega zvena in pomena / Janez Kolenc ... [et
al.] ; [zbral in uredil Ivan Gregorčič ; risba Renato Repše] . -
Mirna : Osnovna šola, 1998

1. Kolenc, Janez 2. Gregorčič, Ivan
74308352

*Po mnenju ministrstva za kulturo Republike Slovenije št. 415-564/98 mb/so z dne 22. 4. 1998 šteje knjiga
Mirna - ime pesniškega zvena in pomena med proizvode, za katere se plačuje 5% davek od prometa
proizvodov.*

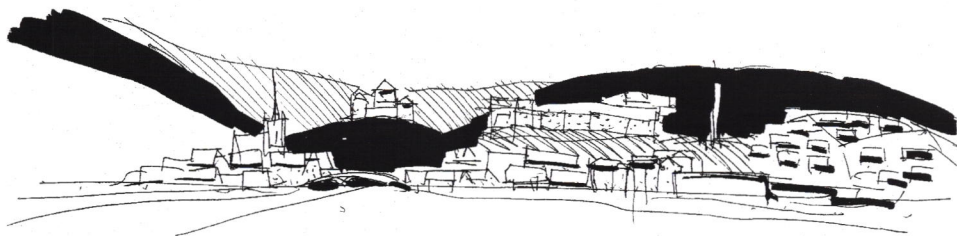
**MIRNA -
IME PESNIŠKEGA ZVENA
IN POMENA**

Janez Kolenc

Lado Smrekar

Avgust Gregorčič

Lidija Gačnik Gombač

MIRNA

Za njo pravijo,
da je tako mirna,
da se pozimi sliši
vsaka snežinka,
ki pade na zemljo.

Govorijo,
da se sliši spomladi,
kako se sneg topi
in zvončki rastejo.

Govorice krožijo tudi
o Mirni poleti.
Pravijo,
da se poleti
sliši sij sonca.

Pravijo tudi,
da se sliši vsak list,
ki se odtrga
z drevesa
jeseni.

David Cugelj

MOJ KRAJ V OKVIRJU

Mirna je moj kraj.
Zjutraj, ko se dan začne,
sem tu.
Zvečer, ko se dan konča,
sem tu.
Kadar pogledam v zrcalo dneva,
ga vidim.

Petra Kiderič

MOJ KRAJ JE PESEM

Mirna reka,
šepet dreves,
onemele razvaline gradu,
čudoviti zvoki tišine,
ki jih kot na strune violine
igra narava in ustvarja
najlepšo pesem.

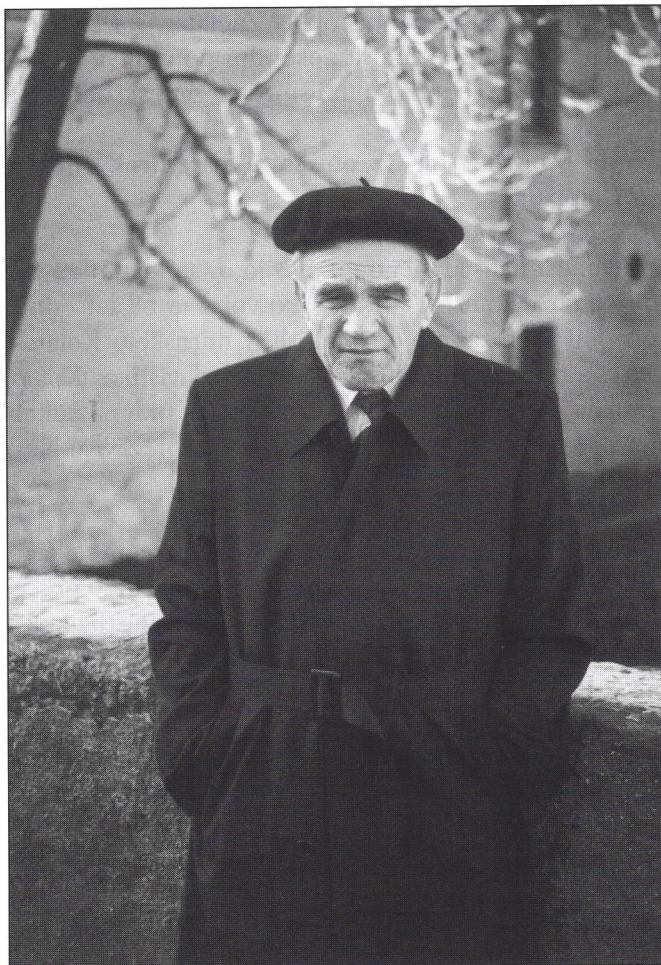
Petra Popit

Mirna - kraj pesniškega imena, zvena in pomena - ima tudi nekaj svojih pesniških častilcev oz. se vsaj lahko ponaša s tem, da so se tu (oziroma v bližnji okolici) rodili in preživeli del svojega življenja nekateri pesniški ustvarjalci. Iz preteklosti je najbolj znan Franjo Neubauer (1872 -1945), danes pa so z Mirno povezana pesniška imena: Lidija Gačnik-Gombač, Avgust Gregorčič, Janez Kolenc in Lado Smrekar.

Prav je, da v času, ko je svet vse bolj stehniziran, zmaterializiran in pozunanjen, obračamo pogled tudi k človekovim poglobljenim duhovnim iskanjem smisla in lepote. Pri tem so naši pogledi običajno usmerjeni v vrhove domače in tuje ustvarjalnosti, a je prav, da spoznamo tudi to, kar ima korenine pri nas, v našem najožjem krogu, kar raste tako rekoč iz naše prsti. Zato smo se odločili, da predstavimo štiri omenjene sodobne besedne ustvarjalce, in sicer s kratkim življenjepisom, prikazom revijalnih in knjižnih objav, s kratko anketno osebno izkaznico, z izborom pesmi in s pogovorom.

Pri zbiranju podatkov in oblikovanju zapisa o posameznem avtorju, pri oblikovanju anketnega vprašalnika in vprašanj za intervju so sodelovali učenke in učenci: Darja Fajfar, Vanja Jakopin, Petra Jevnikar, Julijana Čosić, Luka Pate, Mateja Selak, Dušan Skerbiš in Alenka Zakrajšek.

Ivan Gregorčič

JANEZ KOLENC

1922

Rojen je bil na Mirni. Oče in mati, rojena Zaplatar, sta se izselila v Kanado. Mati se je vrnila 1928. leta in umrla nekaj dni po vrnitvi; oče se je vrnil leta 1930 in umrl naslednjega leta. Po njuni smrti so zanj skrbeli Celarjevi.

Prve tri razrede osnovne šole je obiskoval na Mirni, četrti in peti pa v Marijanišču v Ljubljani.

V Ljubljani je končal nato klasično gimnazijo in se leta 1942 vpisal na slavistiko, a zaradi vojnih razmer ni študiral. Po vojni je bil leto dni v zaporu. Po odsluženi vojaščini se je za leto dni zaposlil v mirnskem Kolarsko-mizarskem podjetju. Nato se je ponovno vpisal in končal slavistiko. Kot profesor se je zaposlil na gimnaziji v Novem mestu, učil deset let tudi na učiteljišču, nato pa spet na gimnaziji, od koder je šel leta 1990 v pokoj. Živi v Novem mestu (z "dušo" pa na Mirni, kot pravi sam).

Pisati je začel v rokopisni marijaniški list Plamen, ki ga je nekaj časa tudi urejal. Prvo objavljeno pesem je imel v Srednješolcu leta 1940 pod psevdonimom Bojan Ajdič, leta 1943 se je pojavil v Domu in svetu, leta 1944 pa še v Zborniku Zimske pomoči. Po daljšem molku se je začel v drugi polovici 60-ih in v začetku 70-ih let anonimno ali pod psevdonimi oglašati v Pavlihi in Letnih poročilih Gimnazije Novo mesto. Nato je objavljaval še v Dolenjskem listu in njegovi prilogi Dolenjski razgledi, v Samorastniški besedi, Rasti, Književnih listih, tržaški Mladiki in Zborniku Doma in sveta. Štiri njegove pesmi so bile izbrane tudi za antologijo Pésni dolensjske dežele, 1984; prav tako s štirimi se oglašča v zborniku devetih novomeških avtorjev Iz bolečine zajemam, 1990.

Izdal je 8 pesniških listov:

Pesniški list, 1985

Krik, 1985

Pozeba pomladi, 1985

Vodnjak ob cesti, 1985

Močvirje, 1986

Neizgorljivi pogledi, 1987

Živ žav, da bo zdrav, 1988 (pesmi za otroke, pozneje v celoti vključene v zbirko V Deveti deželi)

V otrpli čas, 1988

Pesniške zbirke:

Otroštvo v srcu, Dolenjska založba, 1987 (pesmi za otroke)

Jésen viharnik, založba Erro, 1991

Pogovor z mrtvimi, samozaložba, 1992

Sredi vsega, samozaložba, 1993

Pesem ubitega navčka, samozaložba, 1994

Goreča sveča, samozaložba, 1994

Žarčenja, samozaložba, 1995

Most med nevidnima bregovoma, Založba Erro, 1997

Proza:

Kurji Marko, Dolenjska založba, 1996 (za otroke)

Mikunda in Mikundiči, Založba Erro, 1997

PREDSTAVITEV

Sem z Mirne, prelepe vasice doma.
Takrat so z menoj pomembni živeli:
pes Pazi, koštrun, gosak in goska,
po strehah pa so golobi nam peli.

So klicale gmajne, vabile so hoste,
s čri čri so vabili nas murni.
Potoki imeli za stalne nas goste,
a s tepk pred sršeni - to bili smo urni!

Raztrgane hlače, razkuštran in bos
in s svečo pod nosom, na rami golob.
Bi rada mi bila kdaj mamica kos,
pa urnejši bil je ta mirnski pob.

Ta mirnski pob, ta mali falot,
ki pajke je, muhe za ježe lovil,
zdaj išče po hostah še tisto srobot,
s katere je v guganju radost delil.

STARA LIPA

Moja mati se je na gruntu rodila,
ob pokopališču na Mirni.
Zibko položili so ji med korenine trav in dreves
in v šumenje bohotnega žita.
Botra bila ji je lipa prastara,
ta ji je bajala pravljice davnih stoletij
in obljubila, da v pravljico bo tudi njo
nekoč spremenila. Z grunta je šla,
velel tako je zakon človeški. S sabo odnesla
lipe je vonj, travnikov pesem in host korenine,
da bi vse to kje zasadila.
Oče v Kanadi v tovarni, mati mu prala
črne obleke in srajce, sanjala o lipi,
soncu in žitu in mene pojila.
O, kaj hrepenenja izpil sem! Potem devetindvajset let stara
morala že je umreti. Ni se poslovila.
Vidim njen še pogled. Zdaj vem:
smrti je dala telo, a dušo v moje oči je prikrila.
Nekoč sem pogledal v oči si:
klasje je že dozorelo in seme si išče že zemljo,
v vonju lipa čebele brenče in nosijo med,
korenine hoste so vame stegnile svoje roke.
In zdaj sem kot grunt, hiša, z okni
na vzhod in zahod,
kaže vse moje, vse zelenice, vsi tepihi host,
vsi vetrovi, vsi čebelnjaki. A vendar, kadar utegnem,
sedem pod lipo, da pripoveduje
o davnih mi dneh, ona vse ve,
kraj pokopališča stoji in korenini v grobove,
ko zadiši, vem, da se mati smeji.
Lipa ve, da ji strežejo žage motorne,
pa se le smeje, mrtvim je sonce točila,
živim mrtvih sporočila...
Morda vsaj medu
naužil se bo človek
in iz lepote cvetov zaslutil:
živeti iz mrtvih za žive.

SPET PŠENICA ZORI

Spet pšenica zori,
spet pokopujejo
mater te dni.
Kakor nekdanj.

Vame jamo kopljejo,
vame jo polagajo,
z mano jo zasipljejo,
kakor nekdanj.

Vse od nekod prihaja,
tudi spomin.
Vse odmira, se pomlaja,
tudi spomin.
Že od nekdanj.

Zrela pšenica,
žanje jo srp.
Tvoja zenica,
žanje jo smrt.

Zdaj in nekdanj.

Zdaj in nekdanj,
nad grobom vprašaj.
Bolj ko spomin boli,
kal bolj v zrnju zori -
nekdanj in sedaj.

MINA

Bila je sovaščanka. Plaha, nežna.
Obraz ji droben, vedno nasmejan,
korak drseč,
in ko stopila je med vrata vežna,
pogled preseč
je v strahu dahnil "dober dan".

Vse njive je z rokami preorala
okoli po vaseh
in vse otroke prezibala
in pri mrličih čula vseh.
Potem je legla, ni več vstala,
pozdrav za znance naročila
in še na slami zaprosila:
"Ne bodi hud, da tu bom umrla!"
Takrat v oči je solza vdrla.

In zdaj njen grob prerasle so koprive
in skromen v kotu nem molči,
začuden gleda kamne črne, sive.
In ko nanj mečejo smeti,
ljudje vedo:
Lahko, saj Mina v njem leži...

GLAVIČEV ŽAN

Ne vem,
od kod je prišel,
saj mrtev je tisoč že let,
tako se mi zdi
Glavičev Žan.

Po cerkvi zveni
najbrž njegov še korak.
Kadilnico najbrž vihti
še zdaj molitev njegova,
Glavičev Žan.

Vsi smo ga imeli
za bolj tako.
In le kako se v moje misli je vplel
nocoj, od kod je prišel
Glavičev Žan?

Pa ne, da izmolil
je od Gospoda,
da me bo obiskal?
Da bova kaj rekla
o letih, ki so prešla.
Najbrž ga prebudila
je stiska mojih želja,
Glavičev Žan.

O ta pobalinska mladost,
Glavičev Žan.
In tvoja starost
in Mirna,
Glavičev Žan.
Morda bom hodil tako
še jaz na Mirno nazaj
iskat izgubljeni svoj raj,
Glavičev Žan.

SKOZI STEKLO

Jožetu Zakrajšku

Skozi steklo...V ločenem svetu,
v svetu venečih rož,
spletenih v vence trohneče,
med šopki obraz posušen.

Lica mu mir stekleni
in vek pokrovi
zakrivajo zemske stvari.
Življenja iskanje
natanko zdaj ve,
zakaj skopal grobar je
natanko po meri za zemske želje...

Roke povešene... odrevenele
za vse šopke.
In noge iztegnjene...Do konca prišle so.
In usta zaprta. Vse izrečeno:
Ukaz in poslušnost. V nemi zarezi
usten zdaj je vseeno.
Vse zapečateno
in večnosti izročeno.

Sva drugovala.
Sva pila in klela in se smejala.
Zdaj groza grozi grozi.
Jaz štejem čas,
ti zreš si le v Jaz.
Jaz iščem še od sekunde v sekundo,
a ti si zazrt nadčasovju v obraz.
Jaz slišal še bom
poslednjo sekundo,
a ti... Kdo si zdaj - Ti?
In kdo v resnici je mrtev...?

MOJ DOM

Moj dom...moj dom...
Kaj naj bi ti rekel, hiša mi rodna?
V tvojih stenah prvi moj krik,
v tvojih stenah očetov ponos,
v tvojih stenah radost trpljenja,
ki me je spočela...

Zdaj mimo z avtom drvim,
skrivaj se vate ozrem,
me morda opaziš?

Bojim zazreti v tvoja se okna,
bojim se onemelih ostankov sadnega vrta...
Ko mimo zdrvim, se mi zdi,
da me veje love, da stene za mano kriče,
moj dom, moj dom...

V avtu kot robot sedanjega časa,
ki kamen mu je kamen,
cement in zid le denar...

A da bi prestopil tvoj prag,
moj dom, še enkrat...
Bojim se materinega naročja,
ki iz tvojih sten proži se vame;
bojim se luči, prižgane kraj nje,
ki njej je v slovo, a meni v prihodnost svetila...
In stene molk smrti žare
in tvoja okna kot njeno zaprto oko...

In vsako minuto preklinjam roko,
ki je podpisala,
da oče in mati mi ti
nič več ne boš...

DOMOTOŽJE

Odcvele zvezde so,
dan spet odpira
življenja cvetno mi čašo.

Jaz, veter na križpotju
noči in dneva,
poslušam v senci svoje žalosti,
da v vejah daljnih tvojih
po meni zadrhti,
moj dom...

Neviden veter
odprl je okno,
da čul sem zvon...

Na mizo položil
kot kruh mi domači
privid rodnega doma:
oken in sten
in jablan pokojnih.

Morda si lačen, moj dom,
kot jaz in v daljah iz dalje
se kličeva,
ko naju tesni tako,
da zazvoni -
kot ob uri poslednji...

JAZ SEM KMET

Jaz sem kmet...

Sejem zvezde in rože po travnikih,
z vetrovi vozim vozove svojih želja,
dom mi je hosta in v njej sorodstvo
od ptic in praproti do mogočnega hrasta.

Trta mi je ljubica in da od jeze vzkipi,
jablani le pomižiknem, hruška napne se,
češnja zardi...

O to moje življenje...

Včasih premoti nas kdo s sekiro in žago,
takrat vse zaječi in od šoje do smrekove sence
vse mōli...

Vozim se z žarki do sonca in dalj,
V vetrovih poslušam zvonove neznanih dežela,
v napevu gozdov poslušam Življenje, ki poje
času in neskončnosti, trenutku in večnosti...

Jaz sem kmet...Sejem svojo kri
in žanjem svoje življenje...